

N:o 48.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1904, kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om utsträckt tjänstgörings-
tid för vissa värnpliktige.*

Lagutskottet har till förberedande behandling fått emottaga en inom Första Kammaren af herr *Ridderbjelke* väckt motion, n:o 2, af följande lydelse:

»Bristen på reservbefäl är ett väsentligt hinder för tillgodogörandet af den ökade försvarskraft, 1901 års härordning skapat. Vare sig man utgår ifrån att den genom nya härordningen bestämda utbildningstiden är tillräcklig eller icke för den menige soldaten, råder ingen meningsskiljaktighet därom, att den är otillräcklig för utbildandet af *reservbefäl*, och detta äfven i de fall, där denna utbildning underlättas genom de värnpliktiges medfödda befälsanlag eller förvärfvade allmänbildning.

Sådana värnpliktige, som genom anlag eller kunskaper äro särskildt ägnade till reservbefäl, skulle emellertid säkerligen kunna utbildas därtill genom en relativt obetydlig utsträckning af öfningstiden. En sådan utsträckning synes ock utan fara för godtycke eller orättvisa kunna genomföras beträffande den kategori af till reservbefäl lämpliga värnpliktige, hvilken utgöres af ynglingar, som undervisats eller examinerats vid statens eller af staten direkt eller indirekt understödda högre läroanstalter. För dessa ynglingar öppnas genom statens understöd eller medverkan lefnadsbanor, som äro stängda för det stora, endast folkskolebildade flertalet och som medföra mångahanda, allmänt kända förmåner. Det synes då, som om staten med fog kunde af dessa yng-

lingar kräfva ökade förpliktelser i och genom deras värnpliktsförhållande. Så sker ju i viss mån redan nu, i det, som bekant, värnpliktige med viss högskolebildning enligt värnpliktslagens § 34 mom. 2 tillhöra beväringens första uppbåd under hela tjänstetiden i beväringen. Detta stadgande innebär emellertid i realiteten en föga afsevärd uppoffring och berör endast en mindre del af den kategori bland de värnpliktige, hvarom här är fråga.

En afsevärd ökning af reservbefälet skulle vinnas genom att de ynglingar, som erhållit afgangsbetyg från sjätte eller högre klass af allmänt läroverk eller förvärfvat ungefär motsvarande kunskaper vid annan statens eller af staten understödd undervisningsanstalt eller privat läroanstalt, hvars genomgående medför kompetens till statstjänst, genom värnpliktslagen förpliktades till viss, utsträckt utbildningstid.

Ifrågavarande ynglingars sammanlagda utbildningstid torde lämpligen böra sättas, under öfvergångsåren till omkring $9\frac{1}{2}$ månader och efter genomförd härordning till ett år.

Nio och en half månaders utbildningstid skulle ungefärligen sammanfalla med den tid, som enligt nuvarande bestämmelser åtgår för att bibringa reservofficersvolontärer deras *underofficersutbildning*. Dessa inträda nämligen omkring den 1 juni i rekrytskolan, som pågår till 1 oktober. Följande år, ungefär 15 maj—31 augusti, följer underofficerskurs jämte en månads repetitionsöfning. Så långt torde lämpligen de här ifrågavarande värnpliktiges utbildning likna reservofficersvolontärernas, hvarpå under det tredje året skulle följa en andra och sista repetitionsöfning. Denna utbildning torde vara tillräcklig att *nödtorftigt* utbilda de bättre begåfvade till reservunderofficerare, de öfriga till reservunderbefäl af manskapsklassen. För ynglingar, som efter genomgångna sex klasser i läroverk slå in på praktiska yrken, affärsvägen o. s. v., torde rekryt- och underofficersskolorna böra ordnas i följd under första utbildningsåret, för att de ej under två hela somrar skola blifva ryckta från sin verksamhet.

Efter genomförd härordning torde icke kortare tid än ett år böra sättas för här ifrågavarande värnpliktiges utbildning. De till kavalleriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna uttagna värnpliktige få ju då ettårig utbildning, och det finnes då ingen anledning att sätta de skolbildades värnpliktsöfning kortare. Äfven här torde utbildningen utan svårighet kunna anordnas så, att den för de *studerande* hufvudsakligen förlägges till sommaren, för dem, som valt *praktiska yrken* åter, koncentreras under en del af ett år jämte behörigt antal repetitionsöfningar. Efter genomförd härordning böra dessa värnpliktige i största

möjliga utsträckning få vapenöfvas före fyllda 21 år i syfte att underlätta deras studier och förvärf.

Penningtillskott enligt värnpliktslagens § 35 mom. 2 torde rättvisligen böra tillkomma här omförmälda värnpliktige.

Ökad utbildningstid för vissa skolbildade enligt ofvan komme helt naturligt att medföra vissa skyldigheter för vederbörande skolors rektorer, pastorsämbetena m. fl. att anmäla och anteckna i församlingsböckerna, hvilka ynglingar blefve skyldiga till utsträckt tjänstgöring. De svårigheter, som härutinnan kunna uppstå, torde dock vara af underordnad beskaffenhet.

Reservbefälsutbildningen, ordnad som här skisserats, torde, *efter genomförd härordning*, för de mera begåfvade vara tillräcklig att göra dem kompetenta att föra lägre officersbefäl. För att vinna inträde i officerskårerna som reservofficerare, synes dock äfven för dessa värnpliktige böra föreskrifvas särskild reservofficerskurs, hvilken i så fall afräknas från utbildningstiden, äfvensom samma antal repetitionsöfningar, som för reservofficerare är eller kan blifva bestämdt. Officerstiteln synes nämligen icke böra under några omständigheter förvärfvas utan att möjlighet förefinnes för vederbörande att verkställa utgallring af sådana ynglingar, hvilkas uppförande eller karaktärer göra dem olämpliga för officersbeställning.

För att i möjligaste mån draga fördel af den tillgång på reservbefäl, som genom ofvan beskrifna åtgärder skulle åstadkommas, torde stadgandet i § 34 mom. 2 värnpliktslagen om kvarstående i beväringens första uppbåd böra tillämpas på hela den kategori af ynglingar, som här ifrågasatts erhålla reservbefälsutbildning. De bäst kvalificerade torde nämligen, oafsedt sin lefnadsålder, böra finna användning uti *linjetrupporna*, hvarigenom den lägre befälskadern vid reservtrupperna i stället skulle kunna erhålla en välbehöflig förstärkning af *stamanställdt* befäl till fördel för dessa truppers stadga och användbarhet.

I sammanhang härmed må påpekas den synnerligen stora fördel, *landstormsorganisationen* skulle draga genom att erhålla befäl, som i yngre år fått en, om ock knapphändig, befälsutbildning, i stället för att landstormsbefälet nu hufvudsakligen utgöres af civila personer af för befäls utöfvande lämpliga lefnadsyrken, men utan någon som helst befälsutbildning.

Då endast Kungl. Maj:t torde kunna allsidigt bedöma, huru en utsträckt utbildning enligt ofvanstående i detalj lämpligast skulle ordnas, får jag härmed föreslå, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag

till sådana ändringar i värnpliktslagen, att för värnpliktige, hvilka i statens eller af staten understödda högre elementarläroverk eller därmed jämförliga undervisningsanstalter erhållit viss skolbildning, tjänstgöringstiden utsträcker i syfte att utbilda nämnde värnpliktige till reservbefäl.»

Att landets försvarsväsen genom brist på särskildt utbildadt reservbefäl icke erhållit den effektivitet, som afsetts med 1901 års härordning, torde vara allmänt erkänt; och då de utvägar, som för närvarande stå till buds för rekrytering af reservbefäl, hittills visat sig icke vara tillfyllestgörande, anser utskottet, att särskilda åtgärder böra vidtagas för att tillföra försvaret erforderligt sådant befäl. Den utväg, motionären för sådant ändamål anvisat, eller att värnpliktige, som genomgått minst sex klasser i statens eller af staten understödda högre elementarläroverk eller i därmed jämförliga undervisningsanstalter erhållit motsvarande skolbildning, såsom i allmänhet lämpade för reservbefäl, skulle genom utsträckt tjänstgöring underkastas den därför erforderliga utbildningen, synes utskottet värd allt beaktande.

Utan en utsträckning af den för värnpliktige i allmänhet stadgade tjänstgöringstiden torde en erforderlig befälsutbildning svårigen kunna vinnas, äfven om de för reservbefäl afsedda värnpliktige redan från början af sin tjänstgöring skulle utbildas till befäl. Såsom motionären framhållit, skulle med en tjänstgöringstid af ett år det afsedda ändamålet antagligen kunna vinnas; och då under sådana förhållanden tjänstgöringstiden för värnpliktige af ifrågavarande slag icke skulle komma att öfverstiga den för värnpliktige vid kavalleriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna efter genomförd härordning stadgade öfningstiden, synes en sådan utsträckning af tjänstgöringstiden för vissa andra värnpliktige i och för ifrågavarande syftes vinnande icke vara obefogad.

Då en ökning af reservbefålet kan anses af förhållandena påkallad och detta mål, såsom anförts, torde kunna vinnas genom att vissa värnpliktige genom utsträckt öfningstid därtill utbildas, anser utskottet, att valet härvid i främsta rummet bör falla på den kategori af värnpliktige, som motionären föreslagit. I det stora hela sedt, torde dessa värnpliktige genom den utveckling i kroppsligt och intellektuellt afseende, som de under skoltiden erhållit, och särskildt genom den utbildning i militärt hänseende, som under nämnda tid kommit åtminstone flertalet af dem

till del, vara bäst lämpade att utbildas till reservbefäl. Om vidare, såsom motionären förordat, de värnpliktige, hvilka skulle underkastas den ifrågasatta utsträckta öfningstiden, tillerkändes särskildt tillskott i penningar för den utbildningstid, som komme att öfverskjuta den för värnpliktige i allmänhet stadgade öfningstiden, anser utskottet en förändring i den af motionären åsyftade riktningen ej heller kunna för ifrågavarande värnpliktige blifva alltför betungande.

Emellertid torde denna fråga icke lämpligen kunna lösas utan efter en af Kungl. Maj:t föranstaltad, allsidig utredning i ämnet; och då resultatet af en sådan utredning icke lär kunna väntas mycket tidigare än i och med utgången af de för 1901 års härordnings fullständiga genomförande stadgade öfvergångsår, synes det utskottet mindre lämpligt, att, såsom motionären föreslagit, den kategori af värnpliktige, som här åsyftas, skulle redan före genomförd härordning underkastas i viss mån utsträckt tjänstgöringstid.

På grund af det anförda får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen ville, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor tjänstgöringstiden för sådana värnpliktige, som i statens eller af staten understödda högre elementarläroverk eller därmed jämförliga undervisningsanstalter erhållit viss skolbildning, må kunna på lämpligt sätt utsträckas i syfte att utbilda nämnde värnpliktige till reservbefäl, samt, därest förhållandena anses därtill föranleda, för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i värnpliktslagen, som för vinnande af dylikt syfte må erfordras.

Stockholm den 26 april 1904.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Herr *Leman* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Reservationer:

af herrar *Zetterstrand*, *F. Andersson*, *A. Olsson*, *Wiklund*, och *Segerdahl*, hvilka anförde:

»Jämte det vi till fullo erkänna vikten däraf, att de värnpliktige i större omfattning än nu är förhållandet utbildas till reservbefäl, hålla vi dock före, att redan under nu bestående förhållanden åtskilligt i det hänseendet skulle kunna uträttas, därest värnpliktige, som på förhand erhållit någon militär underbyggnad samt ägde förutsättningar för bestridande af befälsposter, under värnpliktstiden i största möjliga utsträckning bibringades därför erforderlig speciell utbildning. Att, efter det 1901 års härordning blifvit till fullo genomförd, reservbefälsinstitutionen på ofvan angifna sätt skall kunna i väsentlig mån tillgodoses, synes oss alldeles obestridligt. Skulle emellertid framdeles, efter det alla till buds stående utvägar blifvit anlitade, än ytterligare åtgärder för ökning af reservbefälets antal finnas erforderliga, läser nog Kungl. Maj:t utan någon särskild anmaning från Riksdagens sida taga denna fråga under öfvervägande, hvarvid måhända andra utvägar för frågans lösning kunna finnas lämpligare än den af motionären föreslagna.

På grund häraf få vi hemställa,

att förevarande motion ej må af Riksdagen bifallas.»

af herr *Staaff*, som anförde:

»En så väsentlig utsträckning af värnpliktstiden för en viss kategori af landets ungdom, som i motionen föreslås, måste vara grundad på fullt öfvertygande skäl för att vinna bifall. Men om det också ej skall förnekas, att vissa skäl kunna tala för förslaget, synas mig dock skälen emot detsamma vara ännu kraftigare. För ett litet och fattigt folk måste det vara af högsta vikt att upprätthålla, vårda och utveckla sin andliga odling. Det måste då ock vara af högsta vikt att ej genom särskilda anordningar lägga hinder i vägen för utbildningen af denna odlings ämnessvenner. Dessa tillhöra ingalunda uteslutande den för-

mögna eller ens välbärgade delen af vårt folk. Det är tvärtom ett faktum, att de till stort antal utgå ur fattiga hem och ofta allenast mot priset af stora umbäranden förmå att fullfölja sina ingalunda blott för dem själfva utan för folket i det hela betydelsefulla syften. En särskild personlig tunga lagd på denna kategori skulle kunna verka försvårande och hämmande å den medellösa ungdomens sträfvan att tillgodogöra sig de möjligheter till högre bildning, som staten öppnat, hvilket utan tvifvel vore att betrakta såsom en verklig nationalförlust. Det torde tillhöra regeringen att själfmant taga i allsidigt öfvervägande lämpliga utvägar för anskaffande och utbildning af reservbefäl — en fråga, hvars stora vikt jag för ingen del bestrider. Att från Riksdagens sida föregripa denna utredning genom uttryckligt anvisande af den nu föreslagna utvägen, finner jag ingalunda lämpligt. Däremot må det i detta sammanhang framhållas, hurusom helt visst redan med den nuvarande öfningstiden, om denna på ett planmässigt sätt användes, större nytta kunde hämtas af den utbildning i intelligens och kunskaper i allmänhet samt särskildt i excercis och gymnastik, som de från de högre läroverken komma värnpliktige erhållit. Och måhända kunde ytterligare mycket vinnas på frivillighetens väg.

I öfrigt kan jag ej underlåta betona, att efter min mening en så väsentlig utsträckning af värnpliktstiden, som motionären föreslagit, för hvarje fall ej bör ifrågasättas förr, än krigslagarne blifvit på ett för de värnpliktiges rättssäkerhet betryggande sätt reformerade.

På dessa skäl har jag ansett, att motionen bort af utskottet afstyrkas.»

samt af herr *Lindhagen*, som under instämmande i hufvudsak i de skäl, som anförts i de af herrar *Zetterstrand* m. fl. samt herr *Staaff* afgifna reservationerna, jämväl ansett, att motionen bort afstyrkas.